

Transitie van onderaf: wetenschap meets praktijk!

Beau Warbroek & Aleida Verheus

Tauw

Duurzaam Gebouwd
Congres

WETENSCHAP.....

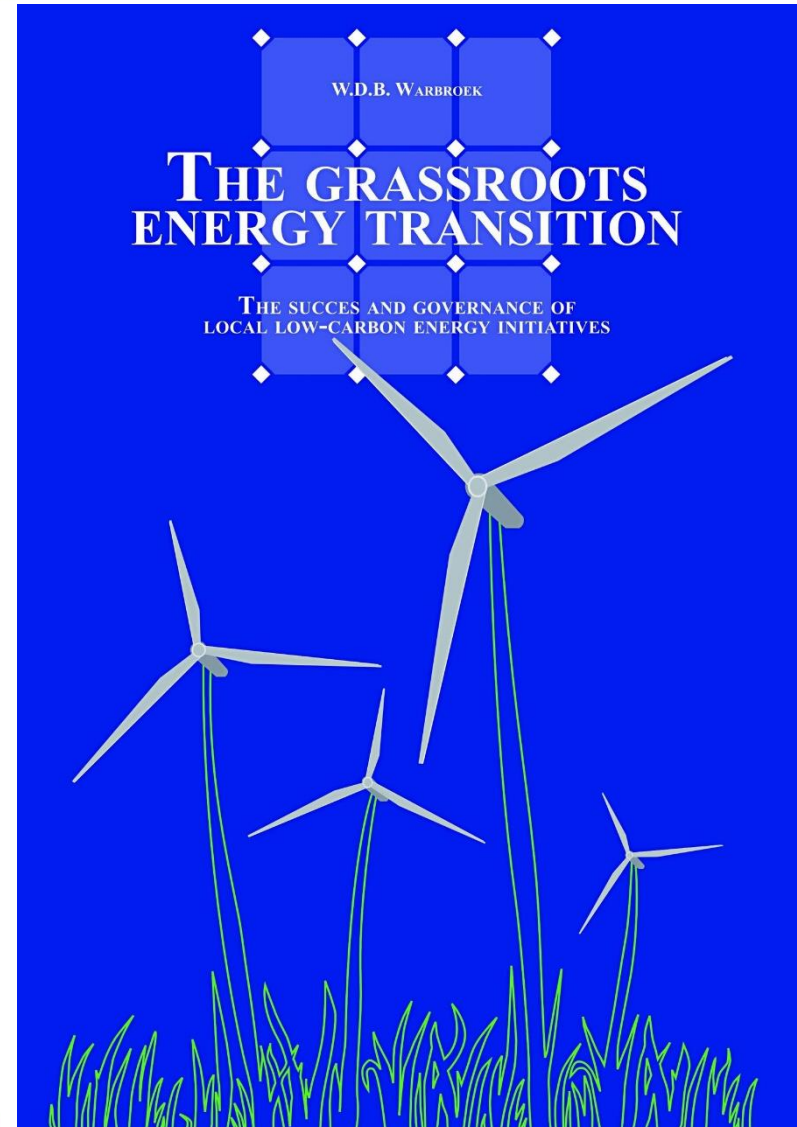
Bestuurskundig proefschrift over het succes van energiecoöperaties

Onderzoeksperiode november 2014-maart 2019.

Werkgebied Friesland, maar ook met enig zicht op Overijssel, Groningen en Drenthe.

UNIVERSITEIT TWENTE.

provinsje fryslân
provincie fryslân

Tauw ...MEETS PRAKTIJK: TAUW WERKT AAN DE ENERGIETRANSITIE

RES

- ✓ Visualisaties
- ✓ Lokale ateliers

Warmtetransitievisie

- ✓ Sprintsessies
- ✓ WTV opstellen

Wijkuitvoeringsplannen

Proeftuin aardgasvrije wijken

Wat willen wij u meegeven...

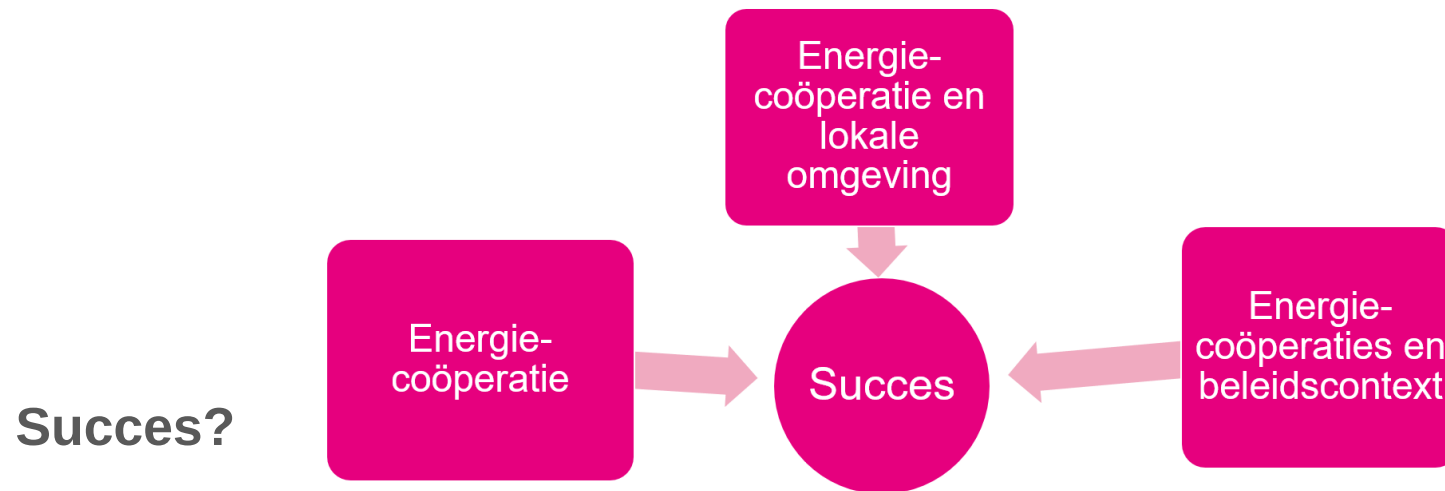
Wat geven wij u mee in deze workshop:

- ➡ Energiecoöperaties zijn een belangrijke partij
- ➡ We hebben de bottom-up beweging hard nodig in de energietransitie
- ➡ Energiecoöperaties kunnen voor draagvlak zorgen
- ➡ Energiecoöperaties hebben ondersteuning nodig, willen ze een volwaardige samenwerkingspartij zijn onderweg naar een aardgasvrije gemeente waar lokaal duurzame energie wordt opgewekt.
- ➡ Gemeenten en provincie zijn belangrijke samenwerkingspartners voor energiecoöperaties

Kort over het proefschrift

Onderzoek gedaan onder 14 energiecoöperaties, > 60 interviews

- Een configuratie van interne organisatie, interactie tussen coöperatie en lokale omgeving, en beleidscontext.
- Geen ‘bakvormoplossing’
- Mensen, mensen, mensen

“Wat zijn de factoren die bijdragen aan het verklaren van de variatie in succes van energiecoöperaties in de provincie Fryslân?”

“Hoe ondersteunen of verhinderen governance-actoren het succes en de verdere ontwikkeling van energiecoöperaties?”

Kort over de projecten

KetelhuisWG Fossielvrij (Amsterdam)

- Energie-coöperatie geeft opdracht aan adviseursteam voor haalbaarheidsstudie “fossielvrij”
- ± 1500 woningen, binnenstedelijk
- ± 50% corporatiebezit

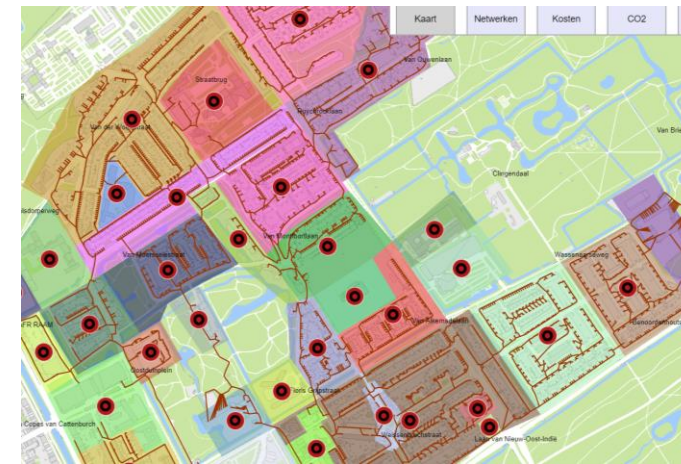
Duursaam Benoordenhout

DuurSaam Benoordenhout helpt wijkgenoten bij de energietransitie

Stichting van lokale ondernemers en burgers geeft opdracht aan adviseurs voor onderzoek naar verschillende warmte-scenario's voor aardgasvrij

- ± 5500 woningen, binnenstedelijk

Wetenschappelijke conclusies over inzet bewoners/ vrijwilligers

1. Collectieve projecten komen niet van de grond wanneer er een tekort is aan sociaal kapitaal
2. Een groep kartrekkers is beter dan 1 actieve alleskunner
3. De bestuurssamenstelling van energiecoöperaties is relatief homogeen (“witte grijze mannen”)

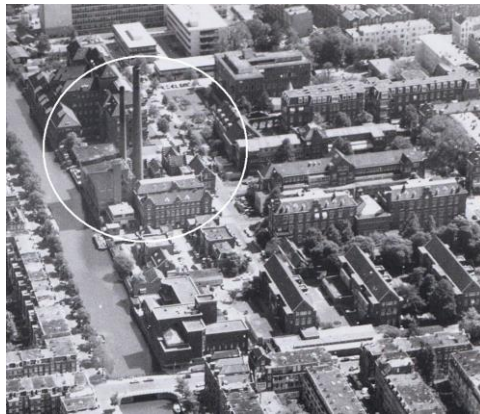

1. Sociaal kapitaal in de praktijk

WG terrein Amsterdam:

- Voormalig 'Ziekenhuisterrein' zorgt automatisch voor buurt*branding*
- Specifiek soort buurt, afwijkend van de andere buurten in het stadsdeel
- "Bouwen voor de buurt" in jaren '80, langjarig betrokken groep eigenaren en huurders; kunstenaars, bedrijven
- Mix van wonen en werken, koop- en sociale huurwoningen

Benoordenhout Den Haag

- Groot gebied met veel verschillende buurten, elk met eigen karakter
- Iedereen voelt zich " Benoordenhouter"
- Hoge sociaal-economische klasse
- Bedrijven van naam hebben er een vestiging (Clingendael, Bronovo, Shell, ANWB)

De wijk wordt begrensd door landgoederen zoals Clingendael en Oosterbeek. In de wijk zelf liggen het landgoed Oostduin-Arendsdorp en de Bosjes van Zanen. Deze groene zones, zoals ook het Rosarium op het Jozef Israëlsplein, geven de wijk een residentiële uitstraling.

2. Groep kartrekkers in de praktijk en 3. Bestuurssamenstelling

Leren en
communiceren

Actievelingen en bestuur

WG terrein Amsterdam:

- “Kopgroep” bestaat uit 10 personen
- Waarvan de helft hier tenminste 1 dag per week voor beschikbaar heeft
- Veelal beroepsmatig betrokken bij complexe projecten in de energietransitie
- Zowel huurders als kopers
- Daarnaast werkgroepen op onderwerpen

Benoordenhout Den Haag

- Veel werkgroepen
- Samenstelling verschillend per thema
- Professioneel deskundigen op energiegebied, financiën en vastgoed

Financiële en
juridische zaken

Energie
besparen

WIDE WATERS

**THE GRASSROOTS
ENERGY TRANSITION**

THE ROLE OF GRASSROOTS ORGANIZATIONS IN THE
DEVELOPMENT OF RENEWABLE ENERGY PROJECTS

-

Inbedding en link met ondersteunende partijen in de praktijk

WG terrein Amsterdam:

- Samenwerking met lokale advies- en ondersteunings organisaties
- Gemeente subsidieert de haalbaarheidsstudie
- Gemeente wil mogelijk proeftuin Aardgasvrij subsidie aanvragen
- Overleg met lokale woningcorporatie

Benoordenhout Den Haag

- Lokaal gevestigde grote bedrijven zijn mede-financier van het verkennende onderzoek
- Initiatiefgroep voor energiestudie is nauw verbonden met de wijkvereniging
- Professioneel netwerk van de actieve vrijwilligers wordt ook betrokken

-

Praktijk: relatie overheid en energie-coöperatie

WG terrein Amsterdam:

- Gemeente is subsidie geveer voor haalbaarheidsstudie, voorwaarden voor te behalen resultaten en toetsing tussentijds
- Provincie geeft subsidie voor aanvullend onderzoek naar specifieke woningoplossingen
- Goede band met ambtenaren op stadsdeelniveau en stedelijk team aardgasvrij

Benoordenhout Den Haag

- Gemeente is co-financier, samen met Shell en ANWB (hebben er hun hoofdkantoor)
- Provinciale subsidie voor communicatie-participatie deel
- Opgenomen in gemeentelijk programma voor 'aardgasvrije wijken den haag' en gezamenlijk maandelijks overleg met bewonersinitiatieven.

Wetenschappelijke conclusie: werk op het juiste, passende schaalniveau

- Pas de schaal waarop je wilt werken aan op hoe inwoners het gebied ervaren.
- Indien je wilt uitbreiden, zorg dan dat je dit doet met goede afstemming en onderbouwing.

Praktijk en schaalniveau

WG terrein Amsterdam:

- Herkenbare buurt
- Iedereen kan zo aanwijzen waar de buurt begint en eindigt
- Aparte gebouwen van verschillende types maken ook weer herkenbaarheid
- Voor energie-transitie vraagstuk goed te behappen door fasering van gebouwen

Benoordenhout Den Haag

- Zes buurten
- Bewoners herkennen het grote geheel en zijn ook inwoner van hun eigen buurt
- Herkenning van de andere buurten is minder, maar in dit verband niet relevant
- Voor vraagstuk energie-transitie is werken op buurniveau goed te doen, 6 buurten tegelijk is (te) veel

Wetenschappelijke conclusie: uitdagingen in ondersteuning

- Grootste barrière: het realiseren van geldstromen (financiering, klanten)
- Soms een spanningsveld tussen wat initiatieven willen en waar de grotere beweging voor staat en naartoe wil.
 - Maar ook wat de provincie/gemeente wil.
- Draagvlak? Representativiteit?
- Weinig standaardisatie (noch kennisdeling) tussen overheden wat betreft de ondersteuning van energiecoöperaties.

Praktijk en uitdagingen (volgens adviseur....)

WG terrein Amsterdam:

- Vrijwilligerswerk biedt meer vrijheid in inzet op onderwerpen en in uren
- Risico daarvan: ongericht en alle kanten uit, hoe breng je het bij elkaar
- Geen gebondenheid aan standpunten van de lokale overheid: wervend naar de achterban, kan lastig zijn voor de samenwerking
- Verenigingsvorm: ‘hoeveel leden dan?’ en “hoeveel leden verwachten we voor representativiteit?”

Benoordenhout Den Haag

- Geen politiek spel, belang van de bewoner staat echt voorop
- Risico: snel te groot en daardoor minder goed behapbaar
- Stichtingsvorm geeft ander beeld van ‘vertegenwoordigende rol’ dan wellicht verwacht is

Bedankt voor uw aandacht

Beau.warbroek@tauw.com

Aleida.verheus@tauw.com